

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת בלק תשע"ב

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: התנא רבי פינחס בן יאיר עומד כנגד בלעם הרשע

הנמוכה של חמורים, בכל זאת חמורו של רבי פנחס בן יאיר בדרגה יותר גבוהה כלומר שהוא בדרגת איש, ואילו רבי פינחס בן יאיר שודאי דרגתו היתה גבוהה מחמורו הוא בדרגת מלאך.

על פי האמור מפרש התכלת מרדכי את מאמר חז"ל (במדבר רבה יד, יט) על הפסוק (וזאת הברכה ליד, י) "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ומנו? בלעם. וזאת על פי דברי הגמרא בחולין (:) שאומרת, שרבי פינחס בן יאיר שקול כמו משה רבינו, שכן כשם שמושה רבינו קרע את ים סוף לפני עם ישראל, כך גם רבי פינחס בן יאיר קרע את נהר גינאי (שהוא ואדי במקום גנין ועל שמו העיר גנין), כשהלך לפדות שבויים. ומוסיפה הגמרא ואומרת, שרבי פינחס בן יאיר קרע את הים לא רק עבורו אלא גם "הוזה" ההוא גברא דהוה דארי חיטי לפיסחא" היה שם איזה יהודי עם שק חיטים לפסח שהיה מוכרח לחצות את הנהר. אמר לו: "נהר גם לו חלוק, גם הוא עוסק במצוות, אל תעשה אפליות ביני לבינו, תסדר לו מקום שיעבור". והנהר נכנע ונחלק גם עבורו. באותו מקום היה גם: "טייעא דלווה בהדיהו" - איזה סוחר ערבי, גם כן היה צריך לעבור ועמד, לא יכל לעבור ולהעביר את הסחורה שלו. פנה רבי פינחס בן יאיר אל הנהר וביקש שגם עבורו יעמיד את מימיו ויתן לו לעבור. "אבל הוא גוי? הוא לא הולך למצוות?" - "דלא לימא: כך עושים לבני לוייה? - שלא יגידו העולם, הוא מתלווה איתנו וככה מתייחסים אליו. אז תחלוק לו אפילו שהוא גוי. הוא נמצא איתנו בקבוצה, מסכן מה הוא ישאר שמה?!" "חלק ליה".

"וישם ה' דבר בפי בלעם" (כ"ג, ה')

מובא במדרש ילקוט שמעוני (רמז תשס"ח): "וישם ה' דבר בפי בלעם" - מלאך ישב לו בגרונו, רצה לברך מניחו, רצה לקלל בולמו ואינו מניחו, ואין דבר האמור כאן אלא מלאך שנאמר "ישלח דברו וירפאם". ע"כ.

כלומר, בלעם הרשע שנשלח על ידי בלק לקלל את ישראל, הוגבל בדיבורו על ידי בורא עולם ששלח מלאך שישב בגרונו של בלעם ומנע ממנו לקלל את עם ישראל, אלא רק לברכם.

מי היה המלאך שנשלח לשבת בגרונו של בלעם?

בספר תכלת מרדכי מפרש, שהמלאך היה התנא "פינחס בן יאיר", ושמו רמוז בכתוב: "וישם ה' דבר בפי בלעם" - בפ"י ראשי תיבות: פנחס בן יאיר.

ואם תאמר שרבי פינחס בן יאיר אינו מלאך אלא תנא, מובא בירושלמי (שקלים פ"ה ה"א דף כב.): מעשה בחסיד אחד שהיה חופר בורות שיחין ומערות לעוברים ולשבים (כלומר חופר בורות מים כדי להשקות את העוברים ושבים), פעם אחת היתה עוברת בתו להינשא, ושטפה נהר. דבר זה גרם לאנשים לרנן: "אפשר הוזה מכבד בוראו במים וקיפחו במים"?! מספר הירושלמי: שנעשה לאותו חסיד נס ו"מלאך ירד בדמות רבי פינחס בן יאיר והצילה". רואים אם כן, שרבי פינחס בן יאיר יכול להתלבש בלבוש של מלאך.

יש להביא ראיה נוספת כי רבי פינחס בן יאיר מלאך הוא, על פי דברי הגמרא בשבת (קי"ב): "אם ראשונים בני מלאכים אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים אנו כחמורים ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר אלא כשאר חמורים". נמצא, כי אם אנחנו בדרגה

ממעשה זה שרבי פינחס בן יאיר קרע את נהר גינאי שלש פעמים, רואים כי הוא היה שקול כמשה רבינו.

ולפי מה שנתבאר כי רבי פינחס בן יאיר היה בגרונו של בלעם, נמצא כי נבואותיו של בלעם היו בעצם נבואותיו של רבי פינחס בן יאיר, והוא שקול כמשה רבינו לכן נבואתו של בלעם שקולה כמו נבואת משה רבינו. עכת"ד.

ויש להוסיף עוד על פי דבריו, האר"י הקדוש מתקשה, כיצד העז בלק להילחם עם ישראל ולא פחד שיהיה סופו כמו שנעשה לעוג וסיוחון? ומיישב, שכמו שמצינו אצל קרח שלא חשש ממשה כיון שעינו הטעתו וראה כי עתיד לצאת ממנו שמואל ששקול כנגד משה ואהרן, כך גם בלק ראה שעתיד לצאת ממנו דוד מלך ישראל, שכן דוד המלך היה צאצא של רות המואביה שהיתה בתו של עגלון שהוא היה בנו של בלק. עכ"ד.

נמצא, כי אצל בלק היה טמון ניצוץ קדוש של דוד המלך. ויש לומר כי לכן בכל פעם שהוא מבקש מבלעם הרע לקלל את עם ישראל הוא מקדים ובונה שבעה מזבחות ומקריב עליהם פר ואיל, נמצא כי הוא מקריב ארבעה עשר קרבנות שהם בגימטריא "דוד", לעורר את הניצוץ של דוד המלך, הטמון בו שישמור עליו.

והנה, רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע בספרו ישראל קדושים (עמוד ל"ג) מחדש לנו כי הליכת רבי פינחס בן יאיר לפדיון שבויים אינה כפשוטה לפדות איזה יהודי שנפל בשבי, אלא שהיה בכוחו להוציא נשמות קדושות שנפלו בין הקליפות וז"ל: זה היה עסקו של רבי פינחס בן יאיר בפדיון שבויים, בהוצאות הנפשות שנפלו שבי ביד צר על ידי השתקעות הבא על ידי שליטת האדם באדם, והוא שהיה בתכלית הקדושה היה יכול לקלוט אותם ולהוציאם, כי מי שהגיע למדרגה קדושה כזו עד שנעשה ראש הדור ובית קדש קדשים שבדור בענין הקדושה, דוגמת אהרן הכהן בדורו, יש לו שייכות עם כל הנפשות דישראל שבאותו הדור, כי הוא שרשם מצד הקדושה שבנפשות דישראל, בהשתדלותו במדריגת קדושתו הוא מעורר גם כן

ניצוצי הקדושה שבכל הנפשות שבקומת כנסת ישראל שבאותו דור. ע"כ.

לפי זה יש לומר, כי בלק אשר חשב שהניצוץ הקדוש שבו של דוד המלך ישמור ויגן עליו, על כך עונה לו בלעם: "וישם ה' דבר בפי בלעם", בפ"י ראשי תיבות פינחס בן יאיר, שכוחו הגדול של רבי פינחס בן יאיר להוציא את אותו ניצוץ של קדושה מבלק, וממילא אותו ניצוץ לא יגן וישמור עליו.

וזו גם היתה כוונת האתון באומרה לבלעם הרשע (כ"ב, כ"ח): "מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים", ופירש רש"י: רמו לו אתה מבקש לעקור אומה החוגגת שלש רגלים בשנה. ע"כ. אולם יש לפרש, נאמר בתהילים (ס"ו, ו'): "הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל". כלומר, "רגל" מרמז על העברה בתוך הים ביבשה. ואילו רבי פינחס בן יאיר חצה את נהר גינאי שלש פעמים, לכך רמזה האתון לבלעם: "שלש רגלים" - אינך יכול על ישראל, כי רבי פינחס בן יאיר שעתידי לחצות ג' פעמים את נהר גינאי עומד כנגדך.

על פי זה נבוא ונבאר מה שמובא בזהר הקדוש (פרשת פנחס) שרבי פינחס בן יאיר גילה לנו את ההבדל בין יהודי לגוי בהתעסקם בענייני קדושה, שאומות העולם אינם מנענעים את גופם באומרם דברי קדושה, כי אין בהם רוח חיה של קדושה, מה שאין כן כשיהודי אומר דבר של קדושה מתעורר בו רוח חיים רוח טהרה וקדושה שיש בו. ואותה רוח גורמת להתנועע ולדבק עצמו בשורשו. יעו"ש.

ולכאורה מדוע חידוש זה נתחדש דוקא על ידי התנא רבי פינחס בן יאיר, ולא על ידי תנא אחר? אלא רק רבי פינחס בן יאיר אשר היה בפיו של בלעם, וראה את התנהגותו של בלעם הרשע כאשר הקב"ה מדבר עמו, כאשר שורה השכינה עליו והוא מתנבא, כיצד עומד הוא כעץ ואבן, ואין הדבר משפיע עליו ועל גופו כלל, אז הוא הכיר וראה את ההבדל שיש בין יהודי לבין גוי, שביהודי טמונה רוח של קדושה בקרבו הגורמת לו להתנועע בהתעסקו בדברי קדושה, ואילו אצל גוי רוח קדושה זו אינה קיימת כלל.

זמני השיעורים השבועיים של הרב איתי בן אהרן

יום שני	מיקום	שעה
חמישי	בית הכנסת "משכן כהנים" רח' שדרות הציונות 20, תל אביב	18:15-19:15
שבת קודש	בית הכנסת "בורוכוב" רח' אהרן פישל, ירושלים	18:00-19:00
	בית הכנסת "תפארת ירושלים לעדת הגורגים" רח' חפץ חיים 29 ירושלים	16:00-16:30